

De Heraut

door de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het nadrukken van den inhoud van dit blad is verboden overeenkomstig de Wet op het Auteursrecht.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertentiën aan de ADMINISTRATIE. Bureau: N.Z. Voorburgwal 58-60, te Amsterdam. Inzendingen, die later dan Donderdag 's namiddags te 12 uur worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Zondag 5 Januari 1919. N°. 2137.

Abonnementsprijs: franco aan huis, per drie maanden /1.50 bij vooruitbetaling; voor het Buitenland en Ned.-Indië per jaar /7.20 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers / -15. Advertentiën: van 1 tot 6 regels /1.30, met inbegrip van bewijsnummer, voor elk regel meer / -20. Aanvragen en vermelding van liefdegaven / -12 per regel.

„Van de Kerk“.

L.

Welke zijn lichaam is, en de vervulling desgenen, die alles in allen vervult. Ef. 1: 23.

Als opschrift boven deze artikelenreeks koken we de formule: *Van de Kerk*, en niet van de Gemeente, zooals met het oog op onze Statenoverzetting allicht had kunnen verwacht worden. Wie toch de Concordantie van Trommius opslaat, zal ontwaren, dat onze Statenoverzetter het woord *Kerk*, en dan natuurlijk met opzet, gemeden hebben, om bijna nooit een andere uitdrukking te bezigen dan die van *Gemeente*, in het oude Testament ook wel *Vergadering*. Dit is, gelijk men aanstonds doorziet, geen vergissing noch verzuim, maar opzet, en dit opzet laat zich gereedelijk verklaren. Toen onze Statenoverzetter aan den arbeid togen, stond men nog in 't algemeen onder den overheerschen indruk van de betekenis, die, vóór de Reformatie, door de Roomsche hiërarchie aan de gebruikelijke woorden en uitdrukkingen gegeven was, en in zooverre nu stond 't tot op het doorbreken van de Reformatie vast, dat *Kerk* de naam was die uitsluitend voor de algehele kerkelijke gemeenschap gebezigd werd, terwijl men over de plaatselijke Kerken nooit anders sprak dan van Parochiën. De plaatselijke Kerken van kleine dorpen omvatten dan wel alle leden die in zulk een dorp woonden, doch zoodra er sprake was van grotere plaatsen, en met name van groote steden, dan stond men er op, de eenheid niet te handhaven, doch veeleer de geheele stad in onderdeelen te splitsen. Deze onderdeelen noemde men dan Parochiën. Elke parochie had dan haar eigen Kerkgebouw, en in elke Parochie stond een eigen geestelijke aan 't hoofd, vaak met suppletorie hulp van een kapelaan. In dit stelsel nu lag vanzelf iets dat zich aanbeval, en ook door ons vaak bepleit is, edoch altoos met dit principieel verschil, dat in ons stelsel de onderscheidene Parochiën van eenzelfde stad onder één Kerkeraad zouden vereenigd zijn, en alzoo toch de Kerk in de geheele stad een eenheid zou vormen. Juist dit echter heeft de Kerk onder Rome's leiding nimmer beoogd. De naam van het woord Kerkeraad is dan ook van Reformatorischen oorsprong. Rome kent ten deze noch naam noch zaak. Een kerkeraad van de Roomsche Kerk te Amsterdam is voor haar een ondenkbaar en onbestaanbaar iets. Rome heeft de Parochiën die geheel zelfstandig van karakter zijn. Deze Parochiën vereenigen zich niet onder een kerkeraad, maar ten deele onder een Deken, en in hoofdzaak onder den Bisschop, en deze Bissdommen worden dan weder vereenigd onder een Aartsbisschop, terwijl tenslotte de Aartsbisschoppen onder het rechtstreeksch gezag van de Kerk van Rome staan, ten deele met behulp van den Kardinaal. Al was het dus, dat ook wij tot het aloude stelsel van Parochiën terugkeerden, zoo zou toch weer het grondverschil overblijven, dat bij ons de op ééne plaats wonende geloovigen saam één plaatselijke Kerk zouden vormen, en als plaatselijke Kerk door één Kerkeraad zouden geleid worden. Juist hiervan nu wilde Rome niet weten. Het kent als zoodanig geen plaatselijke Kerk, en van een Kerk als eenheid kan op Roomschen terrein alleen gesproken worden, zoo men alle Kerken, gelijk ze over geheel de wereld gespreid zijn, saam als één geheel neemt. Ook al ware 't derhalve, dat men ook onder ons tot de Parochiën terugkeerde, zoo zou dit daarom toch in 't minst de Roomsche beschouwing niet doen terugkeeren. Wel moet toegegeven, dat men ook onder ons vaak niet streng zich aan de grens der burgerlijke gemeente bond, doch dit was het gevolg niet van verandering van zinswijze, maar werd veroorzaakt door de lichterharige wijze, waarop de Regeering almeer onderscheiden dorpen bij wet met een stad vereenigt. Dit zal zich later dan ook van zelf wel regelen, en tot dusver blijft vaststaan, dat naar onze overtuiging de Kerk een plaatselijk karakter draagt, dat deze plaatselijke Kerken in ringen, classen en provinciale Synoden saam verbonden zijn, en dat alzoo de beide begrippen van plaatselijke en van algemeene Kerk zich duidelijk onderscheiden. Gelijk ons later blijken zal, komen er dan drie begrippen op, ten eerste de plaatselijke, dan de nationale en ten slotte de algemeene Christelijke wereldkerk, maar al wordt de plaatselijke Kerk dan ook nader in Parochiën ingedeeld, hierdoor wordt in geen geval een nieuw

soort Kerken geschapen. De Parochie zou bij ons geen eigen kerkeraad hebben, maar alle overige Parochiën zouden in dezelfde stad saam onder een kerkeraad staan. De indeeling in Parochiën zou naar ons bedoelen geen oogenblik de strekking hebben, om de eenheid der plaatselijke Kerk op te heffen, maar zou hoofdzakelijk bedacht zijn op stuiting van het zeer ernstige kwaad, dat, om niet te hoog te gissen, in een Kerk van 25000 leden schier noodzakelijkerwijze opkomt, doordat elk nauwer verband tusschen den kerkeraad en de gemeentelieden verbroken wordt of althans ten zwaarste verflaauwt. Al is 't dan ook, dat zelfs Voetius tegen splitsing ernstige bedenkingen koesterde, ontkend kan toch niet, dat, gelijk het nu loopt, althans in de grotere steden het geheel zijn eenheid almeer inboet, en de kerkelijke band tusschen de leden en de Opzieners der Gemeente steeds meer zijn betekenis verliest. Steeds echter sta hierbij duidelijk op den voorgrond, dat het eigen karakter van het Roomsche wezen volstrekt niet in het Parochie-stelsel ligt, maar eeniglijk in Rome's ontzegen van het plaatselijk karakter aan de kerkelijke gemeenschap van de inwoners eener zelfde stad, die geen kerkeraad en geen band van eenheid hebben, en eerst in het Episcopaat het verband met de algemeene Kerk vinden.

Nu is het inmiddels niet aan twijfel onderhevig, of onze Statenoverzetter hebben in hun vertaling van de Heilige Schrift, niet alleen van het Oude, maar vooral van het Nieuwe-Testament, alhierweg de voorkeur gegeven aan het woord: *gemeente*, om de tegenstelling met Rome te verscherpen. Toen de nationale Synode van Dordrecht gehouden werd, was men nog zoover niet. Veeleer stond 't gebruik van het woord *Kerk* toen nog vrijwel vast. Al zijn de titels van de artikelen onzer Geloofsbelijdenis niet officieel; ze toonen toch wat destijds spraakgebruik was. En neemt ge nu artikel XXVII, dan vindt ge daar ook dit opschrift: *„Van de algemeene Christelijke Kerk“*, en het artikel zegt u: *„Wij gelooven en bekliden een eenige Katholieke of Algemeene Kerk, dewelke is een heilige vergadering der ware Christ-geloovigen“*. Versta nu wel, dat dit niet van de Roomsche, maar van de Gereformeerde Kerk aldus betuigd wordt. En in het artikel zelf staat 't aan 't eind nog beslister, als 't heet: *„Ook mede is deze Heilige kerk niet geleden, gebonden, of bepaald in een zekere plaats of aan zekere personen, maar zij is verstrooid en verspreid door de geheele wereld“*. In Artikel XXVIII is nogmaals sprake van *„de ware Kerk“*, en staat als kenmerk der geloovigen, dat ze *„de eenigheid der Kerk onderhouden, zich onderwerpende aan haar tucht“*. Naar het spraakgebruik van de Statenoverzetter moest hier uiteraard overal staan *„de eenigheid der Gemeente onderhouden“*, maar het staat in onze Belijdenis nog alles anders. Bijna eeniglijk wordt in de Belijdenis alhierweg de uitdrukking niet van *Gemeente*, maar van *Kerk* gebezigd. Sterk vooral komt dit uit in het XXIX artikel, waarin gehandeld wordt van *„de ware en valsche Kerken“*. Hier toch lezen we, dat we steeds ernstig moeten onderscheiden *„welke de ware Kerk zij, aangezien dat alle sekten, die heden ten dage in de wereld zijn, zich met den naam van Kerk bedekken“*; en dan vervolgt de Belijdenis: *„Wij spreken hier niet van het gezelschap der hypocrieten, welke in de Kerk onder de goeden vermengd zijn, maar wij zeggen dat men het lichaam en het gezelschap der ware Kerk onderscheiden zal van alle sekten“*. En nu volgen *„de merkteekenen om de ware Kerk te kennen“*, en dan heet 't eerste kenmerk: *„Zoo de Kerk de reyne predicatie des Evangelies oefent“*. Na deze merkteekenen dan te hebben opgenoemd, besluit het artikel aldus: *„Niet: deze twee Gemeenten, maar *deze twee Kerken* zijn lichtelijk te onderscheiden, en van elkaar te onderscheiden“*.

Sterker nog spreken de officieel titels en opschriften boven de geschriften die officieel uitgegeven worden. Zoo staat boven den Catechismus, dat hij onderwijst in de leer *„die in de Nederlandsche Gereformeerde Kerken geleerd wordt“*. Boven de Dordtsche Leerregelen staat geheel in gelijken zin: *„Oordeel van de nationale Synode der Gereformeerde Kerken van de vereenigde Nederlanden“* en voorts *„Over de bekende vijf hoofdstukken der leer, waarover in de Gereformeerde Kerken verschil is gevallen“*. Bij de Liturgie vindt ge het evenzoo. Het opschrift toch van onze Liturgie is: *„De Liturgie der Gereformeerde Kerken in Nederland“*. Toch vindt men hier reeds uitzonderingen. Zoo vinden we in het gebed voor *„den nood*

der Christenheid“ o.m. deze zinsrede: *„Wil ook uw Christelijke gemeenten genadiglijk bewaren“*, doch dan weer aan 't slot: *„Eindelijk, o, Heere, wil ons en de onzen in uwe bescherming nemen... tot bevordering van uw Kerk of de welvaart des Lands.“* In het *„korte formulier des gebeds na de Predikatie“*, heet 't evenzoo: *„Kom uw Kerk te hulp, en verlos haar van allen overlast.“* Evenzoo lezen we van een *„Gebed vóór de handelingen der Kerkelijke bijeenkomsten“*, en daarin leest men de bede: *„Dewijl wij nu, naar het voorbeeld der Apostolische Kerken, vergaderd zijn, zoo bidden wij u, dat Gij, naar uwe beloften, in het midden van deze vergadering zijn wilt met uwen Heiligen Geest;“* en wordt straks de bewerende genade ingeroepen tegen *„de booze en listige raadslieden, die tegen uw Woord en uw Kerk bedacht worden.“* Daarentegen vindt ge boven het Formulier van den Ban, dat later opkwam, het opschrift: *„Formulier des Bans of der afsnijding van de Gemeente“*, maar in het gebed van dat Formulier staat toch weer niet *„Gemeente“*, doch *„Kerk“*, als 't heet: *„en dat de schoot uwer Kerk altijd openstaat voor degenen die wederkeeren.“* Gaandeweg echter vervangt het woord *„Gemeente“* al meer de uitdrukking *Kerk*. Zoo in het Formulier van wederopneming van de afgesnedenen. Hier toch luidt het opschrift: *„Formulier van de wederopneming der afgesnedenen van de Gemeente van Christus, en in het Formulier zelf komt hier de uitdrukking *Gemeente* in plaats van *Kerk* nog driemaal voor.“* Ook in het Formulier van de bevestiging van een Dienaar des Woords, vindt ge niet meer van *Kerk*, maar van de *Gemeente* Gods gesproken, alleen met deze opmerkelijke uitzondering, dat 't in het gebed aan 't slot heet: *„Barmhartige Vader, wij danken u, dat het U belieft u een gemeente te vergaderen ten eeuwigen leven, en dat Gij de Kerk hier ter plaats nog zoo genadiglijk voorziet hebt.“*

Ook in het bevestigingsformulier van de Ouderlingen en Diakenen leest men: *„die in de Kerk van Jezus Christus dienen“*; voorts dat ze de bootaardigen weer *„in den schoot der Kerk hebben op te nemen“*, dat niemand anders dan *„door wettige roeping van de Kerk behoort te dienen“*, en dat de Dienaar *„tot stichting der Kerk“* moet optreden. Met name wordt aan de ouderlingen op 't hart gebonden, dat ze in *„de Regeering der Kerk gesteld zijn“*, en wordt de Heere aangeropen om *„den wadom uwer Kerk“* te willen bevorderen. In het huwelijksformulier, dat van later dagteekening is, vindt ge daarentegen enkel van *Gemeente* gesproken, zelfs tot vijfmalen toe.

Zelfs nog in 1657 liet de weduwe wijlen Aertz van Ravensteyn op haar folio-uitgave van de Heilige Schrift deze hier volgende zinsrede afdrukken: *„door de gemeene ordre der Nederlandsche Kerken verbeterd“*. En wat nog meer zegt, in de declaratie die de Staten-Generaal der Vereenigde Nederlanden op 29 Juli 1637 voor de officieel uitgave van de Bijbelvertaling plaatsten, schreven ook zij nog: dat zij *„gecommitteerd hadden voornamelijk geleerde mannen van de Gereformeerde Kerken“*, alsook dat deze overzetting *„alsu in de Kerken en publieke scholen“* behoorde gebruikt te worden, en dat alle *Kerkelijke vergaderingen* door het gebruik van deze vertaling *„den welstand van de Gereformeerde Kerken mochten bevorderen“*. Denkt ge nu in, hoe dit stuk strekte om een vertaling in te leiden, waarin opzettelijk het woord *Kerk* schier alhierweg door *Gemeente* vervangen werd, dat blijkt hieruit op de meest overtuigende wijze, hoe onze Statenoverzetter tegen het toenmalig taalgebruik opzettelijk ingingen.

Hiermede is intusschen niet bedoeld, dat 't gebruik van het woord *Gemeente* in stee van *Kerk* vóór de Synode van Dordrecht ganschelijk niet voorkwam. Hooyer geeft in zijn *oude Kerkordeningen* aan, dat in 1612 de uitdrukking reeds gebezigd werd: *„Van de oefening der Christelijke discipline onder de Christelijke gemeente.“* Hoofl laat zich in een bekende plaats aldus nit: *„Mits hij weigerde zich den oordeel der broederen 't onderwerpen, en in Gods gemeente boven anderen socht uit te munten.“* In de Kerkorde van 1578 (zie Hooyer p. 148) vindt men: *„Om goede en wettelijke ordeningen in de Gereformeerde Gemeenten deser Nederlanden te stellen, is goet gevonden, dat velerlei Kerkelijke verzamelingen gehouden werden.“* Iets waar tegenover staat, dat de titel van het in 1773 uitgekomen Psalboek weer, blijkbaar opzettelijk, spreekt van de *„Hervormde KERKEN“*, een betiteling die sinds

bijna gestadig op het geheel is toegepast, terwijl de enkele plaatsen dan louter *Gemeenten* vormden. Iets waaraan nog zij toegevoegd, dat de Doopsgezinden nooit anders dan van *Gemeente* spraken, en dat ze de uitdrukking van *Kerk* of *Kerken* nog altoos stelselmatig mijden. Na 1637 heeft het gebruik der Statenoverzetting allengs het woord *Gemeente* geheel op den voorgrond gedrongen. Bij Wildschut leest men: *„Mij benaastigende om der Gemeente welgevoelende geloofsonderwijzers en leeraars te bezorgen.“* Allerwegen ging dit gewijzigde gebruik zoo van allen kant in het Kerkelijk leven in, dat zelfs een kenner der historie gelijk Beets in zijn *Sparza* blz. 262 schrijft: *„Eene uitvoerigheid, waarvoor de Gemeente van alle eeuwen den schrijver van het derde Evangelie dank zal weten“,* en evenzoo op blz. 265: *„Het werk door dezen Lukas tot stand gebracht en door een wakende Voorzienigheid van eeuw tot eeuw voor de Gemeente bewaard.“*

Ook Da Costa, die als uit Israel geproten, allicht door een ander besef kon geleid zijn, schreef: *„Christus, het Hoofd der Gemeente, stelt den man tot Hoofd der vrouwe (II, 233).“* Ter Haar zong (Gedichten III, 284): *„Ik verwijt u niet de smart, het lijden der Gemeente, schoon 't Christen-harte met haar treurt“,* een uitlating, waarin vanzelf niet op een plaatselijke Kerk, maar op de Kerk in 't algemeen bedoeld wordt, en toch de uitdrukking *Gemeente* den dichter uit de pen vloiede. Men merkt zoodoende, hoe van meefat de beide uitdrukkingen met elkaar geworfeld hebben. Zie 't zelfs in de Dortsche Kerkenorde, waar ge vindt: *„Om den zondaar met de Kerke en zijn naasten te verzoenen, en de erghernisse uit de Gemeente Christi wech te nemen“* (Ziebij Hooyer blz. 306.) Ook bij Van Effen in zijn *Spectator* II, 46 lezen we van van de *„Wualsche Gemeente“*, waar toch anders het Fransche woord *Eglise*, afgeleid van *Ecclesia*, van zelf meer aan het woord *Kerk* zoo herinnerd hebben. En wat meer nog tref, is dat Fruin in zijn *Tien jaren* bl. 259 evenzoo beide uitdrukkingen in één verband saam gebruikt. Zoo toch schreef hij: *„Naast de Gereformeerde Kerk bleef nog een Lutherische voortbestaan en te vergeefs poogde men in 1566 en later de beide Gemeenten ineen te smelten. Ook hier nu was niet bedoeld op twee plaatselijke Kerken die in dezelfde stad werden gevonden, maar wel ter dege op de gezamenlijke Gereformeerde en Lutherische Kerken, die in meerdere plaatsen gesticht waren. Zelfs op dezen apostolischen tijd werd dit gebruik van het woord *Gemeente* toegepast. Hooyer blz. 520 vermeldt dit hier volgend artikel uit 1578: *„Het en betaamt ook niemand van de ééne plaats naar de andere te reizen om te prediken, dewijle het ambt der Apostelen ende Evangelisten voor langer tijd in de Gemeenten Gods opgehouden heeft.“**

Nooit daarentegen werd gesproken van den Gemeenteraad der Kerk doch altoos van den *Kerkeraad*, niettegenstaande hier juist sprake is, niet van de verzameling van alle Kerken, maar van hetgeen gevonden werd in een enkel dorp of in een enkele stad. Zoo schreef men reeds in de Kerkenorde van 1578: *„Degenen die uit de Gemeente vertrekken, zal een Attestatie of getuigenis haarer wandel met advies der Kerkeraad, mede gegeven worden (Hooyer blz. 549).“* Vast stond overigens van meefat, dat de plaatselijke belijders, die naar hun bedehuis opgingen, nimmer als Kerk, maar steeds, en zulks van meefat, als *de gemeente* werden toegeproken. Niet de Kerk, maar de *Gemeente* werd uitgenoodigd om in gebed te gaan, en evenzoo werd niet de Kerk, maar de *gemeente* verzocht, elk naar eigen vermogen, in de collecte voor Kerk of armen te willen bijdragen. Onder den Kerkedienst was er de Dienaar des Woords, waren er de ouderlingen en diakenen, en was er overigens niet de Kerk, maar de *Gemeente*. Aldus sprak elk prediker zich uit, en aldus werd 't door allen die ter godsdienstoefening waren opgegaan, begrepen.

Juist uit het gebruik van het woord *„Gemeente“* voor de opgekomen toehoorders in een openbare Godsdienstoefening, blijkt nu ten duidelijste, dat *„Gemeente“* hier volstrekt niet de gehele Kerk bedoelde, doch slechts een deel ervan. Spreekt men toch van Kerk in 't gemeen, dan rekent men, als tot die Kerk behoorende, niet enkel de doopleden, maar tegelijk ook de voorgangers en bestuurders. In de Godsdienstoefening daarentegen treedt een onderscheid in. Dan toch hebt ge enerzijds de ambtsdragers en anderzijds de gewone geloovigen, of wilt ge, enerzijds de herders en anderzijds de kudde. Wel kan in zekeren

zin gezegd, dat ook de ordinaire geloovigen van Christus wege met ambtelijken dienst belast zijn, doch in dien zin is hier dan van 't ambt geen sprake. Zelfs in den Kerken-dienst wees men het onderscheid tusschen de Gemeente en de Kerkelijke ambtsdragers aan door het dusgenaamde Doophek. Binnen dat Doophek waren dan in atzonderlijke banken zitplaatsen aangewezen voor de officieel ambtsdragers, terwijl de Gemeente buiten dat Doophek plaats nam, en slechts voortover er in het overige gebouw plaats te kort schoot, en bij nooddienst, in het Doophek mocht plaats nemen. Zoo dikwijls daarentegen de leden der gedoopte schare officieel contact zochten of om den doop voor een hun geboren kind te erlangen, of om belijdenis te doen, of ook om in 't huwelijk te worden ingezegend, sprak het vanzelf, dat ze de vervulling van hun wensch ten deze eeniglijk van de ambtsdragers ontvangen konden, en verschenen ze dan evenzoo binnen het Doophek, naardien dit de plaats was, waar ze met de Dieneren en overige Kerkeraadsleden in nadere aanraking konden komen. In buitenlandsche Gereformeerde Kerken heeft men dit ook op het gebruik van het Avondmaal toegepast. De uitreiking van het Avondmaal geschiedt dan niet aan een disch of tafel, maar binnen het Doophek en onder het prekegestoelte. Men staat dan op van zijn zitplaats, begeeft zich naar die verhevenheid onder den predikstoel, ontvangt daar 't brood en den wijn, en keert, na gebruik hiervan, naar zijn zitplaats in het gebouw terug. Ook hierbij komt derhalve het onderscheid tusschen de Gemeente en de Kerkelijke ambtsdragers op in 't ooglopende wijze uit. Wordt hierbij alzoo, gelijk in den regel geschiedt, de *Gemeente* toegeproken, dan wordt daarmede op hen alleen bedoeld, die tot het heilig Avondmaal zijn toegelaten. Al is 't nu, dat ook de ambtsdragers aan dit Avondmaal deelnemen, zoo blijft toch het principieel onderscheid, dat de ambtsdragers het uitdeelen, en dat het de Gemeente is die toetreedt om 't uit hun hand te ontvangen. Sterker zelfs zou men nog kunnen zeggen, dat bij allen Kerkedienst in strikt bepaalden zin, alleen zij als Gemeente gelden, die opkwamen. Een prediker begroet de Gemeente in zijn ter plaatse opgekomen gehoor. Niet dat daarom de niet opgekomen van de Gemeente worden buitengesloten, doch ze rekenen op dit gegeven ogneblig en onder dien bepaalden dienst niet mede.

En bepaald zich nu op die wijze bij den dienst de uitdrukking *Gemeente* tot, als we zoo zeggen mogen, de niet ambtelijke hoorders, er staat hier tegenover, dat daarentegen het *Kerkelijk* karakter doorgaat, en 't spraakgebruik behouden blijft, bij al wat voorts bij dien dienst in aanmerking komt. Het gebouw, waarin men zich verzamelt, wordt nimmer genoemd het gemeentehuis, maar altoos de Kerk. In andere landen heeft men wel het woord *tempel* hiervoor in plaats gesteld, vooral in Frankrijk, maar in ons land spreekt een ieder die het bedehuis wil aanduiden, niet van het *Gemeentehuis*, maar van de *Kerk*, terwijl het woord *Gemeentehuis* uitsluitend een eeniglijk voor het huis der burgerlijke gemeente in zwang is. Evenzoo spreekt men niet van Gemeentedienaren, maar van Kerkedienaren, als men doelt op den kosten met zijn helpers. Het publiek noemt een straat, die bij het bedehuis ligt, niet de Gemeentestraat, maar altoos een eeniglijk de *Kerkstraat*. Zoo wordt steeds het woord Gemeente gemeden, en steeds het woord Kerk ter aanduiding van het geheel gebezigd. En waar dit nu reeds uitkomt in het gebouw en in hetgeen met het gebouw in rechtstreeksch verband staat, zoo treedt dit nog duidelijker in het licht, waar bedoeld wordt op 'de geheele verzameling der geloovigen als een geordende en aangeensloten schare. Het woord *raad* wordt in onze taal zoo wel met het woord *Kerk* als met het woord *Gemeente* verbonden, maar nimmer kan er de minste onzekerheid bestaan over het onderscheid tusschen beide uitdrukkingen. Aller duidelijst wijst onze taal aan, dat het woord *Gemeenteraad* niet doelt op een Kerkelijke vergadering, maar op het lichaam dat in burgerlijken zin een dorp of een stad regereert. Nooit daarentegen zal men onder gemeenteraad een Kerkelijk college verstaan. Wie daarop doelt, spreekt van Kerkeraad. Hierop mag met te meer nadruk gewezen worden, omdat de uitdrukking Gemeenteraad in burgerlijken zin eerst later bij ons in gebruik kwam, terwijl men vroeger van de Vroedschap gewaagde. Op zich zelf had men uit dien hoofde in oudere tijden op het woord Gemeenteraad zeer wel voor het kerkelijk gebruik beslag kunnen leggen, doch men heeft 't zulks niet gedaan, naardien men zeer goed gevoelde, dat de ge-

meente en het college, dat haar bestuurde, principieel onderscheiden waren. Vandaar dat steeds en allerwegen het woord Kerkeraad van meet af in zwang kwam, steeds geldend bleef, en nooit aan wijziging onderhevig werd. Men sprak nimmer van een gemeentelijke vergadering. Het recht dat vastgesteld werd om de wederzijdsche verhoudingen op vasten voet te regelen, heette nimmer Gemeenterecht, maar steeds en overal Kerkrecht. Een Synode was nimmer een Gemeentelijke, maar gold steeds als een Kerkelijke vergadering. Het Kerkbestuur heette nimmer Gemeentebestuur. Als men van de verzameling der geloovigen in andere landen gewaagde, sprak niemand van de Engelsche, de Schotsche of de Fransche Gemeente, maar onvoorwaardelijk van de Engelsche, Schotsche of Fransche Kerk. De wetten die werden ingevoerd, vormden saam niet een Gemeenterecht, maar een Kerkrecht. Feitelijk heeft dan ook over het gebruik van de uitdrukking nimmer principieel verschil bestaan, en ten deele blijft het nog altoos onbegrijpelijk, hoe 't kerkelijk ooit niet goedgekeurd, maar dan toch als feit aanvaard is, dat de Staten-overzitters, die op Kerkelijke last hun vertaling in gereedheid brachten, stelselmatig, en tot in het uiterste toe, de uitdrukking van Kerk gemeeden en uitgeworpen hebben, en eeniglijk en uitsluitend het woord „gemeente“ of „vergadering“ er voor in de plaats stelden.

Dr. A. K.

„Wederom alles tot één te vergaderen.“

Om in de bederfing van de volheid der tijden wederom alles tot één te vergaderen in Christus, beide dat in den hemel is, en dat op de aarde is.

Efeze 1: 10.

Ware in geheel de Schepping van meet af, en aldoor, ten volle beantwoord aan Gods heilige bedoeling, dan zou, eeuw in, eeuw uit, in alle schepsel, in hemel en op aarde, de gelukkigste harmonie verreed zijn gebleven.

Nu het anders toeging, en eerst in de Engelenwereld daarboven, en straks daarna in de menschenwereld hier beneden, de afval van God doorging, zoodat Satan scheen te triomfeeren, heeft het Gode behaagd, zijn oorspronkelijk plan met zijn schepping toch door te zetten, en heeft Hij in den Christus den Redder en Zaligmaker besteld, die 't ten slotte alles weder aan Gods heilig beestel zou doen beantwoorden.

Eeuwen zouden verlopen, eer de eer daarvoor intrad, maar eens zou toch in Bethelhem de volheid der tijden dagen, en trad die bedoeling eenmaal in, dan zou de reddende uitkomst zijn, dat de Almachtige in Christus alles weder tot één vergaderde, beide dat in den hemel en dat op de aarde is. Er zou dan ten slotte geen afval meer onder de Engelen zijn, de reeds gestorvene geloovigen zouden in het Vaderhuis de Volledigheid afwachten, en door Jezus wederkomst zou de nieuwe aarde onder den nieuwen hemel worden ingeluid en ingewijd, en zou zoo in 't eind de eeuwige gelukzaligheid ingaan.

Gelijk het nu in den hemel en op aarde lag, was het alles verdeeld en gescheiden, maar dan zou ten slotte de ure intreden, die de heerlijke eenheid van geheel Gods Schepping, in zalige harmonie, zou doen uitkomen.

Uiteraard kon eerst in de Volledigheid de volle verwerkelijkheid hiervan intreden, maar inzetten zou de rijke harmonie toch reeds met de komst van den Christus tot deze aarde. De uitverkorenen waren dan nog wel gedeeld. De vroeger ontslapenen zouden vooralsnog hun woonsteden in het Vaderhuis hebben, de vooralsnog niet gestorvenen zouden nog op deze aarde verwijlen, en zij die eerst later stonden geboren te worden, zouden nog schuilen in hun voorgelicht, maar Bethelhem en Golgotha zouden dan toch reeds bij aanvang de heerlijke vrucht dragen, dat in deze volheid der tijden, waarin de Christus geboren werd, en stierf, en opstond, en opvoer ten hemel, als tot één worden vergaderd worden de uitverkorenen, die nog in 't Vaderhuis toefden, en de uitverkorenen die nog op aarde verwijlden, zoodat, gelijk de Apostel naar de Kerk van Efeze schrijft, in Christus weer alle gezaligden bijeen zouden vergaderd zijn, zoodat zij die reeds ten hemel waren ingegaan, als diegenen die nog op aarde vertoefden. En dit nu wordt in vs. 10 van het eerste Kapittel aldus door hem uitgedrukt, dat het Gods welbehagen was, „om in de bederfing van de volheid der tijden wederom alles tot één te vergaderen, beide dat in den hemel en dat op de aarde is.“

Dat hierbij ook op de Engelen kon bedoeld zijn, zij hierbij in het midden gelaten. Waarschijnlijk is 't niet. Van de gevallen Engelen wordt toch niet in de Schrift vermeld, dat ze door den Middelaar van 't verderf verlost zijn en vergiften van schuld zouden bekomen. De val die in 't Engelenrijk uitbrak, is een voluistieke afval geweest. De gevallen engel is op 't zelfde oogenblik dat hij van God afviel, een duivel of demon geworden. En al getuigt de Schrift ons herhaaldelijk, dat de Christus ook hoofd der heilig gebleven engelen is, nooit en nimmer wordt ook maar 't minste uitdrukking gegeven, dat een engel, die afviel van zijn God, straks met zijn Schepper weer zou kunnen verzoend worden. Al mocht 't derhalve zijn, dat de apostel in dat 10e vers, met te spreken van wat zijn den hemel is, niet enkel het oog had op de verkorenen in het Vaderhuis, doch evenzo op de Cherubs en Serafims, toch treden deze hier niet op den voorgrond, en richt zich de uitdrukking „die in den hemel zijn“, rechtstreeks en allereerst op de verkorenen in het Vaderhuis, juist zooda de nevenuitdrukking: „dat op de aarde is“, niet anders doelen kan dan op de geloovigen hier beneden die door den Gefealde van Bethelhem en Golgotha zijn gered.

Er is toch in dit vers geen sprake van wat de Christus bij zijn wederkomst in de ure der Volledigheid zou volbrengen, doch omgekeerd van wat gevold zou zijn van zijn geboorte op deze aarde en van wat hij op deze aarde als het Lam Gods volbrachten en ondergaan zou.

Met hen die op deze aarde zijn, kunnen dus niet anders bedoeld zijn dan de geloovigen die nog niet in den dood zijn ingegaan, en met wat in den hemel is, kan eeniglijk verwezen worden naar de geloovigen, die reeds in het Vaderhuis zijn ingegaan.

Let er nu intusschen wel op, dat er niet staat, dat de Heere allen dezen weer in Christus bijeen zal vergaderen, maar dat er gelezen wordt: „alles. Gods beestel was, om in de volheid der tijden alles weder bijeen te vergaderen.“

Er wordt alzo niet bedoeld op de enkele personen, op de persoonlijke uitverkorenen, en op de uitverkorene individuen, maar deze allen saam worden als één samenhangend geheel genomen. De Christus is in de volheid der tijden verschenen, om alles weder bijeen te vergaderen wat nog op aarde en wat reeds in den hemel is.

Hiermede nu kan niet anders bedoeld zijn, dan wat we zouden kunnen noemen het verloren en gezaligde deel van het menschelijk geslacht. Dit geslacht toch vormt niet slechts een optelsom van enkele personen, maar is gescheppen in onderling verband, als één geheel, als een samenhangende verschijning, gelijk deze ingedeeld is in gezinnen, geslachten, stammen en volken. Reden waarom in de Openbaring van Johannes dan ook herhaaldelijk van geslachten en stammen, talen en volken zeer onderscheidenlijk sprake is.

Doordat er niet staat allen, maar alles weer bijeen te vergaderen, wordt alzo duidelijk te kennen gegeven, dat ook in het Vaderhuis, en straks op de nieuwe aarde, onder den nieuwen hemel, in de uitverkorenen en gezaligden ons onderscheidenlijk ingedeeld menschelijk geslacht zal herleven, zoodat ook op die nieuwe aarde niet enaligen die op zichzelf staan, den toestand zullen beheerschen, maar dat er opnieuw een organisch ingedeeld menschelijk geslacht zal gevonden worden, dat even rijk in onderling verband is gezet, als de menscheid hier op aarde in haar volken, stammen en geslachten haar rijke ontplooiing vindt.

Zoo wacht ons dan op de nieuwe aarde, onder den nieuwen hemel, niet eeniglijk persoonlijke zaligheid, met wat ons persoonlijk verkrijken kan; maar ook de rijkdom, dien God ons gaf in ons gezinsleven, in ons volksleven, en in de onderscheidene verbindingen die hier ons leven verrijken, gaat met het sterven niet te loor, doch keert eenmaal in nog rijkere vorm terug.

Wie niet opgaat in pure zelfzucht, weet bij eigen zielservaring, hoe de saamleving die God hem gaf in zijn gezin en geslacht, zijn aanzijn reeds hier op aarde verrijkte, en niet minder gaat dit door bij den band die ons als volk saam aan ons vaderland verbond. Zie 't maar met wat heroïsche zelfopoffering, alle eeuwen door, de krijgsmen op 't slagveld zich voor zijn volk en vaderland opofferde tot in den dood. Die banden van taal en geslacht en volk, waarop in de Openbaringen zoo telkens gewezen wordt, zijn alzo geen bijzaak, maar in Gods schepping van ons menschelijk geslacht een hoofdelement. En dit hoofdelement nu gaat met den dood niet te loor, doch keert in de Volledigheid zelfs in veel rijkere vorm terug.

Hier beneden werkt de zonde zoo telkens op alle menschelijk verband in. Ge hoort telkens van verdeeldheid in het gezin, van verwijdering onder de leden van eenzelfde familie, van jaloeziesheid tusschen de geslachten, en, helaas, niet minder van boos- en bitterheden, die in steen van te vereenen, veel eer scheiding maken, en wat saam hoorde van elkaar verwijderen.

Doch ook hieraan komt met het sterven een einde, en een einde voor altoos. Wie in 't Vaderhuis ingaan, zijn hiervan ten eenenmale vervreed, en kennen niet anders dan de saamhoorigheid, waarin God ze saam verbond.

Nadert daarna ten slotte het zalig oogenblik, waarop de nieuwe aarde de nieuwe menscheid zal dragen, dan zal alle verband, dat God tusschen mensch en mensch legde, herleven. Er zal niet slechts vrede, doch er zal innige saamverbinding zijn. En wel een saamverbinding, die niet enkel persoonlijk in liefde zich zal openbaren, maar een saambinding, die de menscheid herleven doet in de oorspronkelijke groepen zooda God het leven der volken had ingedeeld.

Dr. A. K.

Amsterdam, 3 Januari 1919.

Het aar, dat achter ons ligt, zal in de geschiedenis der wereld wel als annus mirabilis, als wonderjaar, bekend staan.

Even plotseling als de wereldoorlog losbrak, die vier jaar lang zoo nameloos veel ellende over de volkeren bracht, even onverwacht is het einde gekomen. Al kon, nadat Amerika zijn machtige hulp aan de Entente-mogendheden had toegezegd, wel nauwelijks twijfel bestaan over de einduitkomst van den oorlog, vooral toen Duitsland's sterkste wapen op zee, de duikboot, faalde, toch had niemand een jaar geleden kunnen voorspellen, dat de eindelijk beslissende reeds zoo spoedig komen zou. Nadat Duitsland eerst Rusland verslagen en Oostenrijk de Italiaansche legers tot Venetië toe teruggedrongen had, en nu, onder Hindenburg's geniale leiding, alle beschikbare troepen zich op het Westfront concentreerden, scheen het zelfs, alsof ook hier de oorlogskans zich ten gunste van Duitsland keerde en werden in het voorjaar zoo schitterende overwinningen behaald, dat men in te Parijs die te Londen reeds op het uiterste bedacht was. Maar toen kwam, even plotseling en onverwacht, de algehele inzakking eerst van Duitsland's bondgenooten, daarna van Duitsland zelf.

Wat de diepere oorzaken van deze debacale geweest zijn, of de hongerblokkade van Engeland de weerstandskracht van het Duitsche volk ten slotte gebroken heeft, dan wel of het revolutiegif zoo diep in het leger was doorgedrongen, dat op zijn trouw niet meer te rekenen viel, zal eerst de toekomstige geschiedschrijver kunnen zeggen. Feit is, dat de Entente-mogendheden met Amerika's hulp zoo volkomen zegevierden, dat de militaire macht der Centrale staten voor goed gebroken is en aan verzet zelfs tegen de meest roofzuchtige plannen niet meer te denken valt. Ze zijn overgeleverd aan de willekeur der Mogendheden, die straks op de vredesconferentie de kaart van Europa indeelen zullen. Van een evenwicht tusschen de groote machten van Europa zal geen sprake meer wezen, de hegemonie van Engeland op de zee en van Frankrijk op het vasteland van Europa zal voortaan vaststaan. En de kleine naties zullen het voelen, wat deze hegemonie voor hen zeggen wil.

En nog erger dan die militaire nederlaag der Centrale Mogendheden was het

ontbindingsproces, dat plotseling zich van hen meester maakte. Oostenrijk Hongarije in tal van elkaar bekampende volkeren deed uiteenspaten en Duitsland overleverde in de handen van een socialistische revolutie, waardoor alle wettig gezag op zij werd geschoven en het eens zoo machtige volk ten prooi werd aan anarchie.

Zoo heeft het jaar, dat achter ons ligt, wel den meest beslissenden keer in de wereldhistorie gebracht en staan we bij den ingang van het nieuwe jaar voor de bange vraag, wat de toekomst den volkeren van Europa en ons eigen volk brengen zal.

De schrikkelijke gevolgen van den oorlog zullen zich nog jaren lang doen gevoelen, niet alleen in duarte van levensmiddelen en verhooging der belastingen, maar vooral in den haat der volkeren onderling. Welke beslissingen straks de vredesconferentie nemen zal, weet niemand, maar dat een vrede, die op recht en gerechtigheid gegrond is en die een verzoening onder de volkeren zal te weeg brengen, zal afgekeurd worden, durft wel niemand meer hopen. Zelfs is het zeer de vraag, of ons eigen land niet tot een bitteren en hopeloos strijd zal genoodzaakt worden, om tegen roofzucht zich te verzetten, die aan ons goed zich vergrijpen wil.

Het zou dan ook van zeer groote lichtzinnigheid blijken geven, wanneer men, omdat de oorlog nu uit is en de vrede wel spoedig geteekend zal worden, waande, dat nu alle ellende geleden is en we een toekomst zonder zorg tegengaan. Veeleer zal, wie de teekenen der tijden verstaat, niet zonder zorg het nieuwe jaar intreden. Nog altoos gaan de oordeelen Gods over de aarde, en al heeft Hij het eerste we, dat van den oorlog, van ons genomen, het andere we, dat van de ernstige krankheid, die als epidemie de volkeren teisterd en naar verbodend meer slachtoffers maakte dan heel de oorlog, houdt nog altoos aan. En hoe dankbaar we ook mogen zijn, dat het boos revolutionair plan bezworen is geworden, dat door Troelstra werd uitgedacht, toch zijn men niet al te gerust. De wortels waaruit deze giftige plant opkomt, zijn niet uitgeroeid, maar zitten nog diep in de arbeidersklasse onzer groote steden. Zoo blijven nog altoos donkere onweerswolken ons dreigen en kan niemand weten, wat dit nieuwe jaar aan moeite en kommer ons brengen zal.

Geluklijk dat bij al deze zorgen voor de toekomst niet alleen van ons land, maar van heel de wereld, het oog van den Christen zich richten kan op dien God, die ook in dit nieuwe jaar dezelfde voor ons blijft. Bergen mogen wankelen en heuvelen wijken, maar zijn verbond wankelt niet. Tronen mogen leenen storten, vorsten vallen, volkeren, die eens machtig waren, wegzinken, maar de Koning van Sion blijft in eeuwigheid op zijn troon zitten, en zijn machtige hand zal zijn volk beschermen en bewaren, zoodat zelfs de poorten der hel het niet overvleiden kunnen. En Hij voert ook door de bangste gerichten en oordeelen heen zijn volk naar de volledigheid aller dingen, waarin God alle ding nieuw maken zal, een nieuwen hemel en een nieuwe aarde, waarop gerechtigheid zal wonen.

De Roomsche Kerk en de Sociaal-democratie.

De Roomsche bisschoppen hebben Zondag 23 December in alle kerken een mandement doen voorlezen, waarin den Roomschen uitdrukkelijk verboden werd lid te zijn van anarchistische of socialistische verenigingen of deze metterdaad te steunen. Tegelijk werden de strengste straffen bepaald voor hen, die naar deze vermaning niet wilden luisteren; wie als socialist of anarchist bekend staat, mag niet meer als lid der Roomsche Kerk beschouwd worden, en zoodat de absolute als de sacramenten moeten zoo iemand door den priester worden gewierd.

Het Roomsche episcopaat maakt dus wel ernst met de bestrijding van het socialisme, want voor een Roomsche is wel nauwelijks strengere straf denkbaar dan hier bepaald wordt. Of het daarom mogelijk zal wezen deze strenge straffen ook uit te voeren, is de vraag. Wanneer het juist is, wat een inzender in de Nieuwe Rotterdammer Courant uit de Tijd mededeelt, dat bij de jongste Kamerverkiezingen in Rotterdam van de 100 Roomsche kiezers maar 58 op de Roomsche kandidaten hebben gestemd, terwijl de overigen of niet gestemd hebben, of op andere kandidaten stemden, waaronder ook heel wat stemmen op de socialistischen zullen voorkomen, dan zou de doorvoering van dezen maatregel heel wat leden der Roomsche Kerk treffen. Maar al laten we dit vraagstuk, dat alleen de Roomsche Kerk aangaat, rusten, we waarden de vraag, dat de Roomsche Kerk aldus publiek en beslist optreedt tegen elken steun, in welken vorm ook, aan het socialisme gebracht. Het is meer dan ergerlijk, dat een deel onzer arbeiders, ook al zijn zij nog lid van een Christelijke Kerk, aan socialistische kandidaten hun stem geven.

Voor al nu het socialisme niet openlijk Troelstra verloochend heeft en het misdadig optem om door revolutie zich van de politieke macht meester te maken, niet heeft afgekeurd, komt ook voor de Protestantsche Kerken de vraag wel zeer ernstig te staan, hoe ze te handelen hebben met leden, die publiek bekend stonden als aanhangers der socialistische partij, ook al noemen zij zich dan „Christen-Socialist“. Dat de Kerk geroepen is om zulke socialistischen met ernst aan te zeggen, dat zij, door nog langer bij het socialisme zich aan te sluiten, zondigen tegen God, spreekt wel van zelf. Ons Avondmaalsformulier rekent onder de ergerlijke zonden, die iemand

onwaardig maken om aan het Avondmaal deel te nemen, ook het maken van oproer tegen „wereldlijke regeering“.

Moeilijker is echter de vraag, of onze Kerken daarom zoover moeten gaan als het Roomsche Episcopaat door ieder, die socialist is, voor de keuze te stellen om of zijn socialisme op te geven of onder den ban der Kerk te komen. Zeker zou het niet gewenscht zijn, dat een Kerkeraad zelfstandig zulk een beslissing nam, en zou het altoos geraden zijn eerst een beslissing der Synode uit te lokken, omdat anders de eene Kerk hierin anders zou handelen dan de andere en dit alle reël karakter aan de tucht ontnemen zou. Ook moet er altoos zeker onderscheid gemaakt worden tusschen degenen, die misleid zijn geworden en de misleiders. Maar hoe voorzichtig men met de tucht ook heeft op te treden, waar het politieke richtingen geldt, — een partij, die openlijk oproer tegen het wettig gezag predikt en voor een revolutie zelfs niet terug zou deinzin, staat zoo lijnrecht tegenover de Christelijke beginselen, dat het lidmaatschap van zulk een partij kwalijk vereenigbaar kan wezen met het lidmaatschap van een Christelijke Kerk.

Is de Hervormde Kerk een schijnkerk?

VII.

De valse kerk, wier beeld we teekenden, moet van de schijnkerk wel onderscheiden worden.

Reeds de naam duidt dit aan, want onze taal maakt tusschen schijn en valsch onderscheid, en al drukken beiden verwante begrippen uit, er is toch wel degelijk een verschil van betekenis. Men spreekt b.v. wel van valsch haar en valsche tanden, maar niet van schijnhaar en schijntanden; gelijk men omgekeerd niet zegt: een valsche doode, een valsch lichaam of een valsche gestalte der maan, maar een schijn-doode, een schijnlichaam, een schijn-gestalte der maan. Vraagt men nu, waarin het onderscheid dan bestaat, zoo wijzen de aangegeven voorbeelden dit van zelf uit. Schijn staat tegenover werkelijkheid, valsch tegenover echt. Schijn wil zeggen, dat het werkelijke, wat wij waarnemen, niet met het innerlijke overeen komt; bij valsch is altoos de bedoeling om door opzettelijke nabootsing van het echte ons te misleiden. Wanneer wij door den schijn ons laten verleiden, om iets voor werkelijkheid te houden wat er niet is, dan zijn wij zelf daarvan de schuld; maar bij het valsche, dat voor echt wil doorgaan, worden wij door een ander opzettelijk misleid. Valsche diamanten zijn diamanten, die nagemaakt zijn om voor echte diamanten door te gaan, maar schijn-diamant zou een stof wezen, die op een diamant leek zonder het werkelijk te zijn. Daarom kan men niet spreken van een valschen doode, maar moet men van een schijn-doode spreken, omdat de katechetische toestand, waarin zulk een persoon verkeert, en die op ons den indruk maakt, dat hij dood is, geen opzettelijke nabootsing is, maar van zelf is ontstaan. Terwijl men omgekeerd, wanneer iemand een pruik draagt, niet spreekt van schijnhaar, maar van valsch haar, omdat deze pruik den indruk wil geven, alsof iemand nog zijn natuurlijk haar bezit.

En tweede onderscheid is, dat het valsche gradaties toelaat, zoodat men van iets dat min of meer vervalscht is spreken kan, terwijl dit bij schijn niet het geval is, want de tegenstelling tusschen schijn en werkelijkheid is absoluut en laat geen gradaties toe. Bij het valsche of vervalschte kan er altoos nog een deel van het echte onder doorlopen, zoodat vervalscht veel voor een deel uit echt meel kan bestaan, maar dat bijv. met krijt is vermengd, en valsch goud nog voor een zeker percentage goud kan bevatten. Maar bij een schijn-ding heeft men met niets van het werkelijke ding te doen. Een valsche gulden kan voor een goed deel uit zilver bestaan, maar een schijn-gulden is een stuk bordpapier, met wat zilverpapier omwikkeld en met een stempel er opgedrukt, zoodat men voor aardigheid wel eens aan kinderen geeft om mee te spelen. Een valsch licht is een werkelijk licht, maar dat door de vermenging van dag- en kunstlicht de dingen ons in verkeerde kleur en schaduw doet zien en ons daardoor misleidt; maar een schijn-licht is geen licht, maar een blinkend voorwerp, dat uit de verte gezien op ons den indruk maakt van een licht te zijn. Toen Jacob Lea huwde, in plaats van Rachel, die hem beloofd was, en Lea zich als Rachel voordeed, was Lea de valsche bruid, maar een schijn-bruid was Lea zeker niet, want ze was een werkelijke vrouw en ze is toch wettig met Jacob getrouwd. Wel loopen in het spraakgebruik beide woorden soms min of meer dooreen, zoodat men iemand, die voor heilig zich uitgeeft, maar het niet is, een schijnheilige noemt, maar wanneer de taal beide onderscheidt, dan ziet valsch op de opzettelijke nabootsing van het echte met het doel om ons te misleiden, terwijl schijn alleen zeggen wil, dat er een uitwendige vorm is, maar waaraan het wezen der zaak ontbreekt.

Past men deze aldus gevonden onderscheiding nu toe op de Kerk, dan zal men ook wel verstaan, welk onderscheid er tusschen een valsche Kerk en een schijnkerk is.

In de valsche Kerk heeft men te doen, gelijk Dr. A. Kuypere terecht in zijn Tractaat van de Reformatie heeft opgemerkt, met een opzettelijke poging van Satan om de ware Kerk van Christus na te bootsen, doordat ook hij een Kerk wil formeeren, maar opdat daarin de Anti-christ zal worden gediend, die de Satanische nabootsing van Christus is en daarom de „valsche Christus“ heet. Nu bezit Satan geen scheppingsmacht en Satan kan geen nieuwe Kerk in het

leven roepen; vandaar dat hij er telkens op loert om in een reeds bestaande Kerk van Christus in te sluipen en deze nu onder valschen schijn om te zetten in haar tegendeel. Hij breekt de bestaande Kerk niet af, maar maakt haar tot zijn instrument. Hij neemt het ambt, de sacramenten en de tucht niet weg, maar misbruikt en vervalscht ze. In deze vervalschte Kerk doet Satan zich voor niet als de Vorst der duisternis, maar als een engel des lichts, en treden zijn dienaren op niet zoodaals ze werkelijk zijn in hun wolvenaad, maar in schapevacht.

Deze vervalsching der Kerk nu door Satan heeft hare gradatiën; ze kan in meerdere of mindere mate plaats vinden, evenals in Christus dagen er bezetenen waren, die één, maar ook die een legioen demonen in zich hadden. Zoolang dit vervalschingsproces plaats heeft, kan in deze Kerk nog altoos een stuk van de Kerk van Christus overblijven, zoodaals in het vervalschte meel ook nog echt meel kan worden gevonden. In dien zin hebben onze Vaders niet ten onrechte van de Roomsche Kerk in hun dagen, die toen schier geheel in de banden van Satan gebonden lag en het bloed van Gods heiligen dronk gezegd, dat zij een valse Kerk was. Al is de opvatting van Luther en anderen, dat de Paus de Anti-christ zou zijn, natuurlijk niet juist, toch werkte in deze zoo diep verdorven Kerk wel degelijk een anti-christelijke macht. Maar onze vaders hebben tegelijk toch erkend, dat in deze Kerk nog een stuk van de Christelijke Kerk was overgebleven, zoodaals daaruit blijkt, dat zij den doop, in deze Kerk bedienend, nog altoos als een waren Christelijken doop erkenden, en, waar de doop als sacrament nooit mag worden losgemaakt van de genadewerking van den Heiligen Geest, daarmede ook erkenden, dat deze genadewerking in de Roomsche Kerk nog niet had opgehouden. Eerst wanneer dit vervalschingsproces geheel is afgegaan en de absoluut-valsche Kerk zal gekomen zijn, waarin het Satanische beginsel geheel heeft doorgewerkt, zal dat anders worden; dan heeft alle genadewerking opgehouden en is al wat in de Kerk van Christus gevonden werd, in haar tegendeel omgezet.

Een geheel ander beeld biedt de schijnkerk, die, om ook hier de teekening van Dr. A. Kuypere te volgen, een formatie is, die opbeid een Kerk van Christus te zijn, omdat alle leven uit haar is weggevoeld. In zulk een schijnkerk is niet meer, zoodaals in de vervalschte Kerk, een worsteling van den Geest van Christus, om tegen het bederf, dat in de Kerk binnensloep, in te gaan, maar is alle strijd opgegeven en heerscht nu de rust van den dood en de stilte van het graf. Ze is gelijk aan een uitgebrande vulkaan, of wil men, aan een lichaam, waaruit het leven is geweken. Eigenlijk moest zulk een schijnkerk evenals een lichaam dat gestorven is, tot ontbinding overgaan, uiteenvallen en tot stof wederkeren. Dat dit niet geschiedt is alleen daaraan te danken, dat zulk een schijnkerk door uitwendige machten, zoodaals het Kerkverband, waarin zij zich bevindt, de hulp van den Staat of de eigendommen en fondsen, die ze bezit, haar nog een tijd lang in stand houdt. Maar al wordt door die uitwendige stelsels de uiteenvalling en ineenstorting van zulk een Kerk nog tegen gehouden, datgene wat dan nog staande blijft en den schijn van een Kerk vertoont, is geen werkelijke Kerk meer; er wordt zelfs geen stuk van Christus Kerk in gevonden. Het is een genootschap van menschen, een vereeniging van personen, maar waarbij elk wezenlijk kenmerk van de Kerk van Christus ontbreekt.

Vraagt men nu, waaraan zulk een schijnkerk gekend kan worden? dan mag daarop niet geantwoord worden, gelijk Prof. Fabius doet, dat zulk een Kerk geen belijdenis heeft; want een belijdenis, althans wanneer men daaronder verstaat een in geschreefde uitgedrukte belijdenis, die de Kerk als zoodanig belijdt en in haar midden handhaaft, is niet een wezenlijk kenmerk voor de Kerk van Christus. Anders zou de Christelijke Kerk in de dagen der Apostelen geen wezenlijke Kerk zijn geweest, want zulk een belijdenis had deze Kerk nog niet. In onze Confessie wordt dan ook noch in Artikel 27 waar het wezen der Kerk bepaald wordt, noch in Artikel 29, waar over de kenmerken der ware Kerk gesproken wordt, van zulk een belijdenis gesproken. Het is dan ook zeer wel denkbaar, dat er secten zouden zijn, die er geen bepaalde en bindende belijdenis op na houden en aan wie daarom het karakter van een Christelijke Kerk nog niet kan ontzegd worden, gelijk omgekeerd het bezitten van zulk een belijdenis volstrekt geen waarborg geeft, dat men met een Christelijke Kerk te doen heeft, omdat in zulk een belijdenis wel de grondwaarheden van het Christendom kunnen verloochend worden. Hoewel de Remonstranten in eigenlijken zin er geen belijdenis op na hielden, d. w. z. een belijdenis, die een bindend karakter had, en hier zelfs principieel tegen waren, hebben onze Vaders hun daarom het karakter van een Kerk te zijn toch niet ontzegd, zoodaals daaruit blijkt, dat zij den doop in deze Kerk bedienend voor een echten doop hebben gehouden. Gesteld daarentegen, dat de secten der Unitariërs, die de Drieëenheid en de Godheid van Christus loochenen, er een belijdenis op na hielden, dan zouden zij daardoor nog geen Christelijke Kerk worden, want een Kerk, die welbewust de grondwaarheden van ons algemeen ongetwijfeld Christelijk geloof loochent, is geen Christelijke Kerk meer. De doop van zulk een Kerk wordt dan ook niet als een Christelijke doop erkend.

Natuurlijk is hiermede allerminst bedoeld, de groote betekenis, die zulk een belijdenis voor de Kerk heeft, te verwaakken. Al

mag d
nog ge
in onz
de Ke
daarin
ook o
andere
Een K
niet m
begine
de wer
gevaar
Maar h
Fabius
het we
het we
in een

1. Bez
troost
den He
Predika
„Oude
Zoo be
De he
niet een
zakeman
Catholien
En ik
gestien.
„De en
heer Ben
Bedienar
zoodaals bo
Taanings
door dit
volk, gel
tot op de
Schrijver
Het is i
Kuk de
thans in
goudlesters
met zijn
ook „beval
Zoo be
en twintig
er naar gr
En dat
Ik ken
TERRINGS

Ziet we
Vooral a
En ook a
Wanneer
Zoo is he
Er is te
met soude
met nieuw
Gelijk all
Genis dat
In die ge
zich niet b
dreden radi
punt vanwa
geert. Bij z
in zijn ge
af te dwaal
Het ware
synthese, d
Gods Wo
ouds paden,
voortzet in
Dan blijft
Dan blijft
De lezing
aanbevelen
paden aan
vragen, ma
turen op de
paden“ geen
„Maar ik k
betrekking
prekmakerij
Of Da. Sax
in dit
ofwel Amb
Ik zou de
beantwoorde
hebben één
niet vervalsch
In het Extr
van Walcher
vóór den bu
drukt, schrij
boek: „Hetzel
te worden, m
des predikers
schreven, met
of willen wij
Heel doorz
Bedoeld zal
een manuscript
wat zijn hoord
schreven, is uit
In verband
heeren deput
vinden wel th
worden geleze
zoo hij de uit
willen zijn, jui
en bewijzen, of
zou hebben, w
Wat de heer
hier bedoelen
Zij stuiten in
een ietwat g
of losse uitdr
starende plech
aanspreker doe
zij dergelijke
Zij stuiten i
op wat mijn o
Penson „kanu
neeringen, die
tot het verstan
bewijzen. En m
als zij waren, k
„Nu wilken a
Saxvóór zelf
boeken daarom
rekening van de
„Maar dit ver
Heeren Plavien
natuurlijke en
„hartelijke“ in S
toch wat heel lo
Zóó laat niet a
zich geenzins v
deze 52 preken,
hoorders zijn afge
uitdrukkingen